

Divald Henrietta:

Mit jelent Kölcsey Hymnusa a XIX. és a XXI. század emberének?

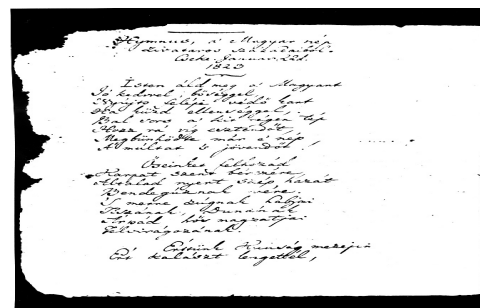
Már közel két évszázada annak, hogy Kölcsey Ferenc papírra vetette a Hymnus strófáit, talán akkor még nem is sejtve művének jelentőségét és nagyszerű utóéletét. Megjelenését követően a magyar függetlenség és önállóság meghatározó szimbólumává vált, majd 1848-ban már nemzeti himnusként énekelte a magyarság. Bár a mű nagysága éppen ebben rejlik, nem szabad megfeledkeznünk azon emlékekről sem, amelyeket Kölcsey a Hymnus megírásával örökített meg az utókor számára. Talán pontosan ennek köszönhető a mű függetlensége és a mai napig tartó mély tisztelete, amivel modern korunk társadalmának szemét is képes felnyitni.

Az 1800-as években a magyarság mindennapjai apró küzdelmek sorozatából álltak, aminek célja a függetlenedés és a nemzeti önállóság megvalósítása volt. A magyar reformkorra jellemző passzív nemzeti ellenállás sokakat magával ragadott, sorra jelentek meg a cenzúrát kijátszó műalkotások, amelyeknek hazafias hangvétele buzdításként szolgált a magyar nép számára.

Ezen viharos és reményekkel, olykor rettegéssel teli korszakban született Kölcsey Ferenc is, aki hamarosan belátta: költőként kötelessége a nemzet ügyét a szívében hordozni. "Jelszavaink valának: haza és haladás" – fogalmazta meg, majd lelkesedése hamarosan kiforrott reformkori költészetében nyilvánult meg. Személyes érzelmeit és gondolatait éppúgy tartalmazza a mű, mint a magyar történelem írott és íratlan eseményeit.

A mű keretes szerkezetéből adódóan az első és az utolsó versszak csaknem megegyezik, fohászt fogalmaz meg Istenhez, majd nyomatékosítja is azt. Az "Isten, áldd meg a magyart" sorral a magyarság megsegítéséért és a szebb jövő eljövételéért könyörög. A költő általánosít, itt még nem említ konkrét eseményeket és tragikumot, egyszerű imáról beszélhetünk, amely kortól függetlenül mindenki számára ugyanazt jelenti.

A keret közé zárt strófák a könyörgést indokolják és ki is fejtik egyben. Klasszicizmusra jellemző utalásokkal sorolja fel történelmünk azon eseményeit, amelyeket a magyarság dicső múltjaként tarthatunk számon. A honfoglalást éppúgy említi, mint a földrajzi adottságokat és a csatamezőn elért sikereinket. Annak ellenére, hogy ebből a részből egyértelműen érződik Kölcsey történelemszemlélete, az olvasót mégis saját emlékeinek és érzelmeinek felkutatására

ösztönzi, amelyek segítségével mindenki saját maga vethet számot a dicső magyarság gondolatával.

A kezdeti pesszimista hangvétel ideiglenes megszüntetése ez, a remény szándékos vagy éppen szándék nélküli megcsillantása, hiszen reményre mindig szükség van: a '48-as szabadságharc előestéjén éppúgy, mint a világháborúk peremén, az '56-os események viharában, vagy napjaink gazdasági és világpolitikai bizonytalansággal teli hétköznapjaiban. Kölcsey nem tudhatta, hová is tart az ország, művében mégis olyan fonalat ad az olvasó kezébe, amelynek végén saját jelenét és az abban rejlő értelmezési lehetőségeket éppúgy megtalálhatja, mint a költő korának jellemző küzdelmeit. Nem véletlen Mátyás 1485-ös hadjáratának említése sem, amellyel Kölcsey rejtve sugallja az azóta a császári elnyomás központjává váló Bécs sebezhetőségét.

A reménykeltés gyors feladását jelzi a “Hajh, de bűneink miatt” kezdetű gondolatsor, amelyben visszatér a pesszimizmus és megfigyelhetővé válik a Hymnus sajátos hangulata, elsősorban a komor és melankólikus, elrettentő szóhasználatnak köszönhetően. A teljes fordulatot ábrázolja, érzékelhetően elromlott valami, fekete folt került a magyarság tiszta múltjára – kezdetét veszi az évszázadokon át tartó bűnhődés. Remekül tükrözik ezek a sorok a költő korának gyakran félelemmel teli és elkeseredett próbálkozással töltött mindennapjait.

Ezek a sorok szintén gondolkodásra készítetik az olvasót, ám a mai ember sokkal inkább keresi a problémát a XX. század tragikus eseményeiben, mint a távolabbi múltban, ahogyan azt Kölcsey tette – az eredmény és az érzés viszont ugyanaz. Gondolhatunk a török megszállás éveire, a forradalomra készülő fiatalokra, a világháborúba lépő ország népére vagy éppen a háború miatt besorozott katonák családjára. Visszaemlékezhetünk a minket negatívan érintő, nagy történelmi eseményekre, mint például az aradi vértanúk kivégzésére, a vesztes világháborúkra és az azokat lezáró békeszerződésekre, az 1956-os sortűzre a parlament előtt, majd a szovjet csapatok bevonulására. Vagy érezzünk együtt azokkal, akiket személyes tragédiájuk köt ezekhez az eseményekhez: a tulajdonaikat elveszítő polgárokkal, a háborúban elesett fiait gyászoló édesanyákkal, a hősi halált halt forradalmárokkal vagy éppen csak azokkal, akik nem értettek egyet a fennálló rendszerrel és emiatt hazájukat hátuk mögött hagyva menekülteként élték életüket. Annak ellenére, hogy ezek egyike sem szerepel közvetlenül a Hymnusban, továbbgondolva, a hangulatot és az érzelmeket átélve mégis párhuzamot vonhatunk, sőt: szükséges is elvonatkoztatni az ott leírtaktól és megkeresni személyes magyarságunkat.

A vers alappilléreként Kölcsey a vallást választja. Talán személyes élményei, vallásossága, világszemlélete, vagy éppen a műfaji követelmények miatt válik Isten a vers megszólítottjává, de

ez a kiindulópont mégis örökérvényű hitet biztosít a műben. Rendíthetetlen alapként szolgál, a kereszténység motívumai által biztosítja az olvasó számára a közelséget, hiszen a Hymnus nem csak egy ország könyörgése, hanem minden egyes magyar ember személyes imádsága is egyben.

A vallás elengedhetetlen egy nemzet számára, hiszen Isten az egyetlen támasz a bajban, ő az egyetlen, akihez könyörgésünkkel fordulhatunk, aki mindig meghallgat bennünket. Mindez a mai ember számára már nem jelent olyan sokat, mint a háborúban harcoló fiataloknak, az őket gyászoló családtagoknak vagy akár az elesett országnak – nekik az egyetlen reményük Isten segítsége volt. Ma már nem érzékeli minden ember ennek a jelentőségét, sőt, vannak, akik egyenesen megvetik a vallást, valószínűleg azért, mert nem volt még igazán szükségük az Istenhez való fohászra, és nem tudják, hogy valójában mit jelent a nemzetért harcolni, a csatamezőn meghalni, vagy egy hozzátartozót gyászolni.

Számtalan esetben előfordul, hogy az olvasó többszöri értelmezés után már nem talál olyan érdekesnek egy művet és nem foglalkoztatja annyira,

mint ahogyan azt tette az első kézbevételekor. Mindez nem az alkotást minősíti, hiszen természetünkben adódóan képesek vagyunk elveszíteni érdeklődésünket, és egyre kevésbé leszünk fogékonyak az esztétikai értékek észrevételére vagy újraértelmezésére. Hatványozottan igaznak mondható ez egy olyan műalkotás esetében, amelyik akarva-akaratlanul végigkíséri életünket. A Hymnus mégis szent, a kereszténység nyelvén közelít egy keresztény országhoz, tökéletes kommunikációt valósít meg, amelyre nem hat tér és idő: üzenetének aktualitását a nemzet minden tagja magában hordozza.

Természetesen egyik műalkotásunk sem követel akkora tiszteletet, fegyelmet és összetartást, mint nemzeti himnuszunk. Társadalmi normaként sajátítjuk el azt a viselkedési formát, amelyet a szent dallam felcsendülése jelent. Aki meghallja, tudja mit kell tenni, és rövidesen egy egész ország áll dicsőn, az égre meredve, elszánt tekintettel énekelve a fennsleges sorokat.

Kölcsey nem egyszerűen verset írt, nem korlátozzák a Hymnust a költészet kötött szabályai: Kölcsey egy jelenséget alkotott meg, amely egy nemzetet képes egyesíteni és összetartani. Elképzelni sem tudta közel kétszáz éve, miket fog átélni szeretett országa, de biztos volt abban, hogy akármilyen vár a magyarságra, a népnek szüksége lesz egy igazi kötelékre, amely mindig emlékeztet arra, honnan indultunk és hová tartunk. A Hymnus amellet, hogy emléket állít a dicső múltnak, ünnepli a jelent és a szebb jövő felé mutat, megteremtve ezzel azt az erőt, amellyel minden magyar rendelkezik: a magyarság büszke érzetét.

